



4.9.2012

YM027:00/2012

Jakelussa mainituille

Viite
Hänvisning

Asia
Ärende Soidensuojelun täydennysohjelmaa valmisteleva työryhmä

Asettaminen Ympäristöministeriö on tänään asettanut soidensuojelun täydennysohjelmaa valmistelevan työryhmän.

Toimikausi 4.9.2012 – 31.12.2014

Tausta Suomen alkuperäisestä yli 10 miljoonan hehtaarin suoalasta on jokseenkin luonnontilaisena jäljellä noin 40 prosenttia, josta valtaosa Pohjois-Suomessa. Suojeltujen soiden verkosto on pinta-alaltaan noin 1,2 miljoonaa hehtaaria. Suojeltujen soiden ulkopuolella suoluonto on tuhoutunut laajoilla alueilla ja soiden luonnonvarojen hyödyntäminen on vaikuttanut soiden tilaan myös suojelualueilla. Suomen soiden tila on arvioitu heikoksi etenkin maan eteläpuoliskossa. Yli puolet Suomen suoluontotyypeistä on uhanalaisia, eikä suoluonnon tila ole viime vuosina parantunut.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman sekä valtioneuvoston 30.8.2012 tekemän soiden ja turvemaiden kestävää käyttöä ja suojelua koskevan periaatepäätöksen mukaisesti ympäristöministeriö edistää soiden, erityisesti uhanalaisten suoluontotyyppien ja niiden lajiston suojelua usein eri keinoin. Yksi toimenpiteistä on luonnonsuojelulain mukaisen luonnonsuojeluohjelman valmistelu. Ohjelman valmistelusta säädetään luonnonsuojelulain (1096/1996) ohella myös luonnonsuojeluasetuksessa (160/1997), hallintolaissa (434/2003) sekä laissa ja -asetuksessa viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005 ja SOVA-asetus 347/2005)

Tavoitteet Työryhmän asettamisen tavoitteena on valmistella luonnonsuojelulain 7-9 §:ien mukainen luonnonsuojeluohjelma soidensuojelun täydentämiseksi vuoden 2014 loppuun mennessä. Suojeluohjelmassa yksilöidään ne luonnonsuojelutarkoituksiin varattavat suot, joiden luonnonarvoilla on valtakunnallista merkitystä. Tavoitteena on, että valtioneuvosto hyväksyy valmisteltavan luonnonsuojeluohjelman yleisistunnossaan.

Tehtävät Työryhmän tehtävänä on määritellä luonnonarvoiltaan valtakunnallisesti merkittävät suot sekä tehdä ehdotus tällaisten kohteiden valinnasta ja rajaamisesta valtakunnalliseen luonnonsuojeluohjelmaan, riittävien luontotietojen pohjalta. Ohjelman alue kattaa koko maan lukuun ottamatta Tunturi-Lappia ja Metsä-Lappia sekä Peräpohjolan aapasuovyöhykkeen pohjoisosaa (kartta liitteenä).

Lisäksi työryhmän tehtävänä on tehdä yksilöity ehdotus ohjelmaan valittujen kohteiden suojelun tavoitteista ja keinoista, arvioida tarvittavien toimenpiteiden kustannukset ja rahoituskeinot sekä esittää ohjelman toimeenpanon aikataulu ja toteutusvastuut. Työryhmän tehtävänä on määritellä myös ne toimenpiteet, joiden katsotaan mahdollisesti vaarantavan ohjelman tarkoituksen. Työryhmä voi tehdä luonnonsuojeluohjelman ohella myös muita toimenpide-ehdotuksia, jotka katsotaan tarpeellisiksi suoluonnon kansallisen suojelutason parantamiseksi.

Organisointi

Puheenjohtaja

Ympäristöneuvos

Aulikki Alanen

Ympäristöministeriö

Jäsenet

Metsäneuvos

varalla metsäneuvos

Marja Kokkonen

Marja Hilska-Aaltonen

Maa- ja metsätalousministeriö

Ympäristöneuvos

Varalla hallitusneuvos

Mikko Kuusinen

Satu Sundberg

Ympäristöministeriö

Erikoissuunnittelija

varalla aluejohtaja

Satu Kalpio

Juhani Karjalainen

Metsähallitus

Vanhempi tutkija

varalla vanhempi tutkija

Kaisu Aapala

Tapani Sallantaus

Suomen ympäristökeskus

Geologi

varalla johtava tutkija

Asta Harju

Samu Valpola

Geologian Tutkimuskeskus

Professori

varalla vanhempi tutkija

Anne Tolvanen

Timo Penttilä

Metsäntutkimuslaitos

Dosentti

varalla metsäpäälikkö

Samuli Joensuu

Hannu Niemelä

Metsätalouden kehittämiskeskus TAPIO

Professori

varalla tutkija

Janne Kotiaho

Santtu Kareksela

Jyväskylän yliopisto

Ylitarkastaja

varalla luontoympäristöyksikön päällikkö

Leena Rinkineva

Esa Koskeniemi

Etelä-Pohjanmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Projektipäällikkö

varalla aluesuunnittelija

Ismo Karhu

Auli Suorsa

Pohjois-Pohjanmaan liitto

Lakimies

varalla johtaja

Tommi Siivonen

Markku Tornberg

Maataloustuottajain Keskusliitto

Hallituksen puheenjohtaja

varalla luonnonsuojelupiirin aluepäällikkö

Risto Sulkava

Merja Ylönen

Suomen luonnonsuojeluliitto

Luonnonsuojeluasiantuntija

Varalla LuK

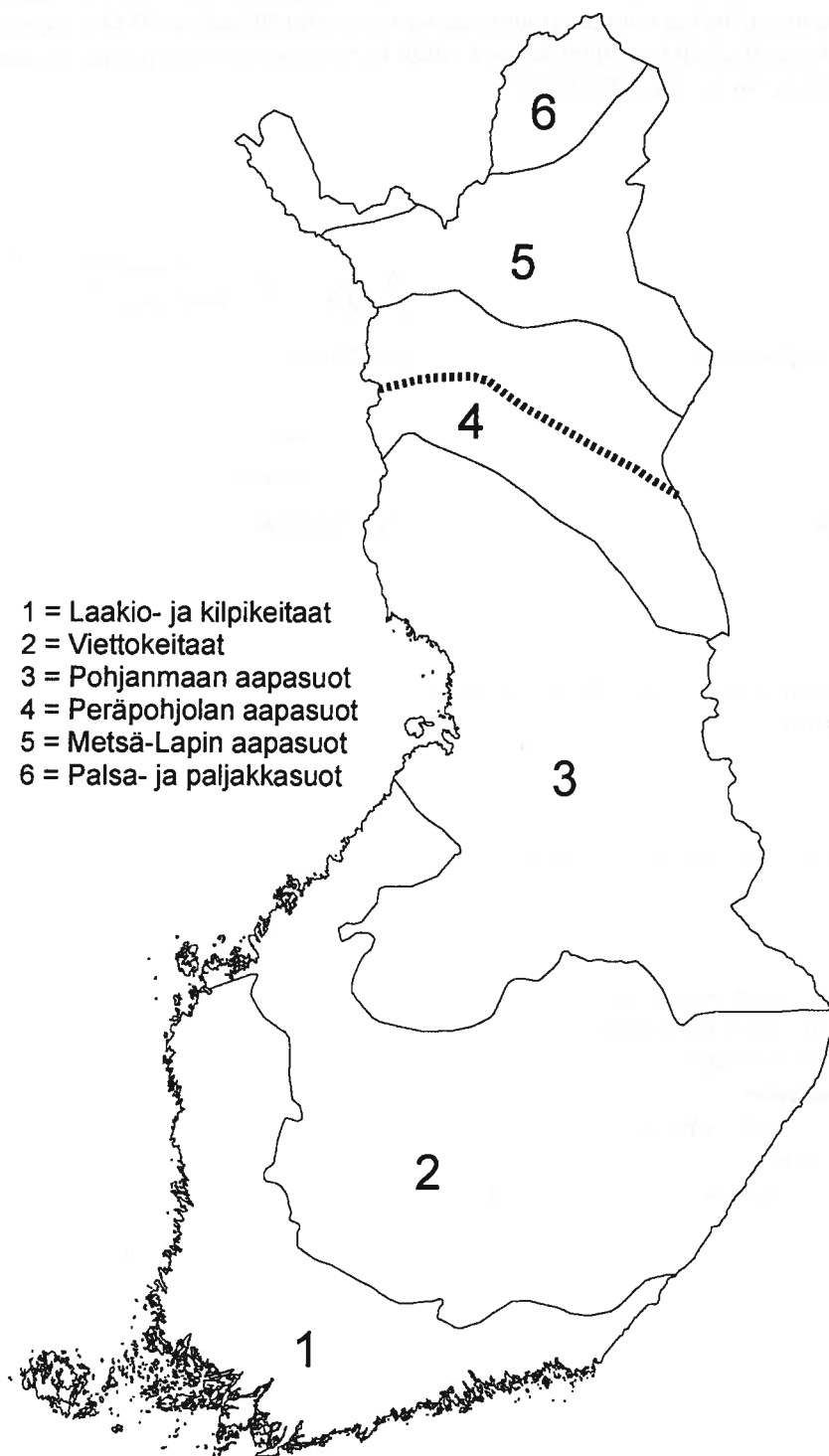
Keijo Savola

Juho Kytömäki

Luonto-Liitto

TIEDOKSI: Maa- ja metsätalousministeriö
Työvoima- ja elinkeinoministeriö
Valtiovarainministeriö
ELY-keskukset
Suomen ympäristökeskus
Metsähallitus
Ympäristöministeriön osastot ja yksiköt

**LIITE 1 SUOJELUOHJELMAN VALMISTELUN ALUERAJAUS
(KATKOVIIVAN ETELÄPUOLINEN ALUE)**



LIITE 2 TAUSTAMUISTIO SOIDENSUOJELUN TÄYDENNYSOHJELMAN VALMISTELU

Aulikki Alanen 4.9. 2012

Nykytilanne

Kolmannes Suomen maapinta-alasta on suota. Vuosisatoja jatkuneen soiden tehokkaan käytön seuraukset näkyvät Suomen suoluonnossa. Alkuperäisestä yli 9 miljoonan hehtaarin suoalasta on jokseenkin luonnontilaisena jäljellä noin 40 %, maan eteläosissa alle kymmenen prosenttia. Soiden luontotyyppejä ja lajeja on hävinnyt ja suoluonnon monimuotoisuus on jatkuvasti heikentynyt, etenkin maan eteläpuoliskossa. Yli puolet Suomen suoluontotyypeistä on uhanalaisia, ja soiden eliölajiston uhanalaistuminen on kiihtynyt viimeisen vuosikymmenen aikana.

Soita on ojitettu metsätalouskäyttöön kaikkiaan noin 6,3 miljoonaa hehtaaria, mutta uudisojitus on ollut vähäistä 2000 -luvulla. Nykyisin suurimpia uhkia suoluonnolle ovat vanhojen ojitusten aiheuttaman jatkuvan soiden kuivumisen ohella erityisesti turvetuotanto ja pellonraivaus. Turvemaita raivataan edelleen pelloiksi joitakin tuhansia hehtaareja vuodessa ja raivaus voi kohdistua seudun rehevimmille, monimuotoisille soille.

Suojeltujen soiden verkosto kattaa nykyisin noin 1,2 miljoonaa hehtaaria eli noin 13 % koko maamme suo- ja turvemaiden alasta. Valtaosa soidensuojelualueista sijaitsee Pohjois-Suomessa (Lapissa suojeltu 25 % soista, etelämpänä 5-10 %). Oulujoen vesistöalueen eteläpuolella suojelutilanne on heikko. Soidensuojeluverkoston kokonaistarkastelussa on todettu puutteita niin suojelun alueellisessa kuin ekologisessa edustavuudessa sekä suolajiston elinvoimaisuuden turvaamisessa.

Tässä tilanteessa on katsottu tarpeelliseksi turvata Suomen suoluonnon monimuotoisuus ja sen arvokaimmat kohteet laatimalla soidensuojelun täydennysohjelma. Samalla pyritään soiden osalta varmistamaan myös EU:n luontodirektiivien ja monimuotoisuustavoitteiden, Suomen luonnon monimuotoisuuden kansallisen strategian ja toimintaohjelman, uhanalaisten lajien toimintaohjelman sekä uhanalaisten luontotyyppien tilan parantamiseksi laaditun toimintasuunnitelman toteutuminen.

Soidensuojelun täydennysohjelma

Luonnonsuojelulain tarkoittamassa luonnonsuojeluohjelmassa varataan suojelutarkoituksiin sellaisten suoalueiden joukko, joiden luonnonarvoilla on valtakunnallista merkitystä. Ohjelmassa tulee luonnonsuojelulain perusteella määritellä myös millaiset toimenpiteet voivat vaarantaa ohjelman tarkoituksen. Soiden suojelussa tärkein tavoite on luontaisen vesi- ja ravinnetalouden säilyttäminen yhtenäisillä, ekologisesti mielekkäästi rajatuilla suoaluekokonaisuuksilla. Tämän tavoitteen vaarantavat erilaiset suoalueiden ja niiden osien vesitaloutta muuttavat, kuivattavat toimenpiteet, erityisesti soiden ojitus, raivaus ja turpeenotto. Toisaalta suojeltaviin kokonaisuuksiin voi nykytilanteessa sisältyä aiempaa enemmän myös ojitettuja ja muuttuneita, mutta ennallistamiskelpoisia osia.

Lisäksi suojeluohjelman valmistelussa tulee ottaa huomioon luonnonsuojelulain 1 §:n yleistavoitteet eli luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen, luonnonkauneuden vaaliminen, luonnonympäristön kestävä käytön tukeminen, luonnontuntemuksen, luontoharrastuksen ja tutkimuksen edistäminen sekä suotuisan suojelutason tavoite (5§). Ohjelman valmisteluun vaikuttavat myös luonnonsuojelulain 10 §:n mukaiset luonnonsuojelun alueen yleiset perustamisedellytykset kuten alueen uhanalainen, harvinainen tai harvinaistuva eliölaji, eliöyhteisö tai ekosysteemi.

Alustavan suojelutarvearvion mukaan soiden lisäsuojelua tarvitaan Lapin eteläpuolisella alueella noin 100 000 hehtaarin alalle. Ympäristöministeriössä laadittu täydennysohjelman valmistelun aluerajaus on nykyisen suojelu- ja ojitustilanteen sekä tiedossa olevien soiden monimuotoisuusuhkien perusteella päätetty

ulottaa Etelä-Suomesta aina Peräpohjolan aapasuovyöhykkeen keskiosaan siten, että pohjoisimpina suokasvillisuusalueina ohjelmaan tulevat mukaan eteläisen Peräpohjolan aapasuot ja Kuusamon rannesuot.

Suojeluohjelmaa valmisteltaessa tulee ottaa huomioon uhanalaisten suoluontotyyppien ja suolajiston suojelutarpeet sekä nykyisen suojelualueverkoston kytkeytyneisyys. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää niihin alueisiin, joissa ojitamattomien soiden osuus ja määrä on vähäinen, soiden tila on edelleen heikkenemässä ja uhkat suoluonnon ja vesistöjen tilaan ovat siten suurimmat. Valittavien suokohteiden tulee täydentää nykyisen suojelualueverkon puutteita joko suoluontotyyppien, lajistollisen diversiteetin tai verkoston eheyden kannalta. Tärkeitä täydennyskohteita ovat aiemman tarkastelun perusteella esimerkiksi maankohoamisrannikon suot ja eteläiset aapasuot.

Soidensuojelun täydennysohjelman valmistelun eri vaiheissa YM tiedottaa asiasta laajalti ja eri keinoin, mahdollistaa julkisen keskustelun sekä järjestää asianomaisten (niiden joiden etua tai oikeutta ohjelma koskee) oikea-aikaisen kuulemisen luonnonsuojelulain, hallintolain ja SOVA-lain mukaisesti.

Luonnonsuojeluohjelman toteuttaminen

Luonnonsuojeluohjelman hyväksyy valtioneuvosto yleisistunnossa. Ympäristöministeriön on viipymättä ryhdyttävä toteuttamaan hyväksyttyä luonnonsuojeluohjelmaa, ottaen toteuttamisjärjestyksessä huomioon suojeltavien arvojen merkittävyys ja niitä uhkaavat tekijät. Alueen suojelun toteuttamistapa sovitetaan suojelun tarkoituksen mukaan ja suojelu toteutetaan ensisijaisesti vapaaehtoisin keinoin. Käytännössä alueet hankitaan valtiolle tai niistä perustetaan yksityismaiden suojelualueita. Maanomistajalle korvataan suojelusta alueen käyvän hinnan periaatteella. Luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvan alueen omistajalla on oikeus vaatia alueensa lunastamista, jos alueen suojelua ei ole toteutettu tai siitä sovittu, kun hyväksymispäätöksestä on kulunut neljä vuotta.

Valtioneuvoston hyväksymään luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvalla alueella ei saa suorittaa sellaista toimenpidettä, joka vaarantaa alueen suojelun tarkoituksen. Valtion viranomaisen ja laitoksen on katsottava, ettei niiden toimenpiteillä vaikeuteta ohjelman toteuttamista.

Muut soidensuojelua tukevat toimenpiteet

Nykyisten suojelualueiden rajaukset ovat monin osin puutteellisia, sillä suojeluun ei ole aina voitu sisällyttää vesitaloudeltaan yhtenäisiä suokokonaisuuksia. Siten suojelualueiden ulkopuolelle jäävien alueiden ojitukset ja lannoitukset heikentävät myös suojelusoiden tilaa jatkuvasti. Suojelualueisiin sisältyy myös noin 30 000 hehtaaria ojitettuja soita, joiden vesitalouden palauttaminen ennallistamalla on kiireellinen tehtävä.

Suomen suoluonnon toimintakyvyn ja monimuotoisuuden säilymistä on tarpeen tarkastella kokonaisuutena: kuinka eri toimenpiteillä voidaan tehostaa soiden ekologisen verkoston säilyttämistä ja soiden tilan parantamista. Luonnonsuojelulain mukainen luonnonsuojeluohjelma ja suojelualueiden hoito toteuttaa vain osan kokonaistavoitteesta. Lisäksi soiden suojelua on tarpeen edistää mm. tehostamalla nykyisten soidensuojelualueiden ja Natura 2000-alueiden ennallistamistoimia sekä tarkistamalla niiden rajauksia ekologisten ja vesitaloudeltaan yhtenäisten kokonaisuuksien turvaamiseksi. METSO –toimintaohjelman toimeenpanossa voidaan lisätä erityisesti puustoisten soiden suojelua ja ennallistamista.

Suojeluohjelman vaikutukset

Soiden suojelun ja ennallistamisen tehostaminen edistää niin luonnon monimuotoisuuden suojelua kuin myös vesien suojelun ja virkistyskäytön, tulvien tasaamisen ja ilmastonmuutoksen torjunnan tavoitteita.